

1. Obiekt

KARTA ZAŁOŻENIA ZESPOŁU

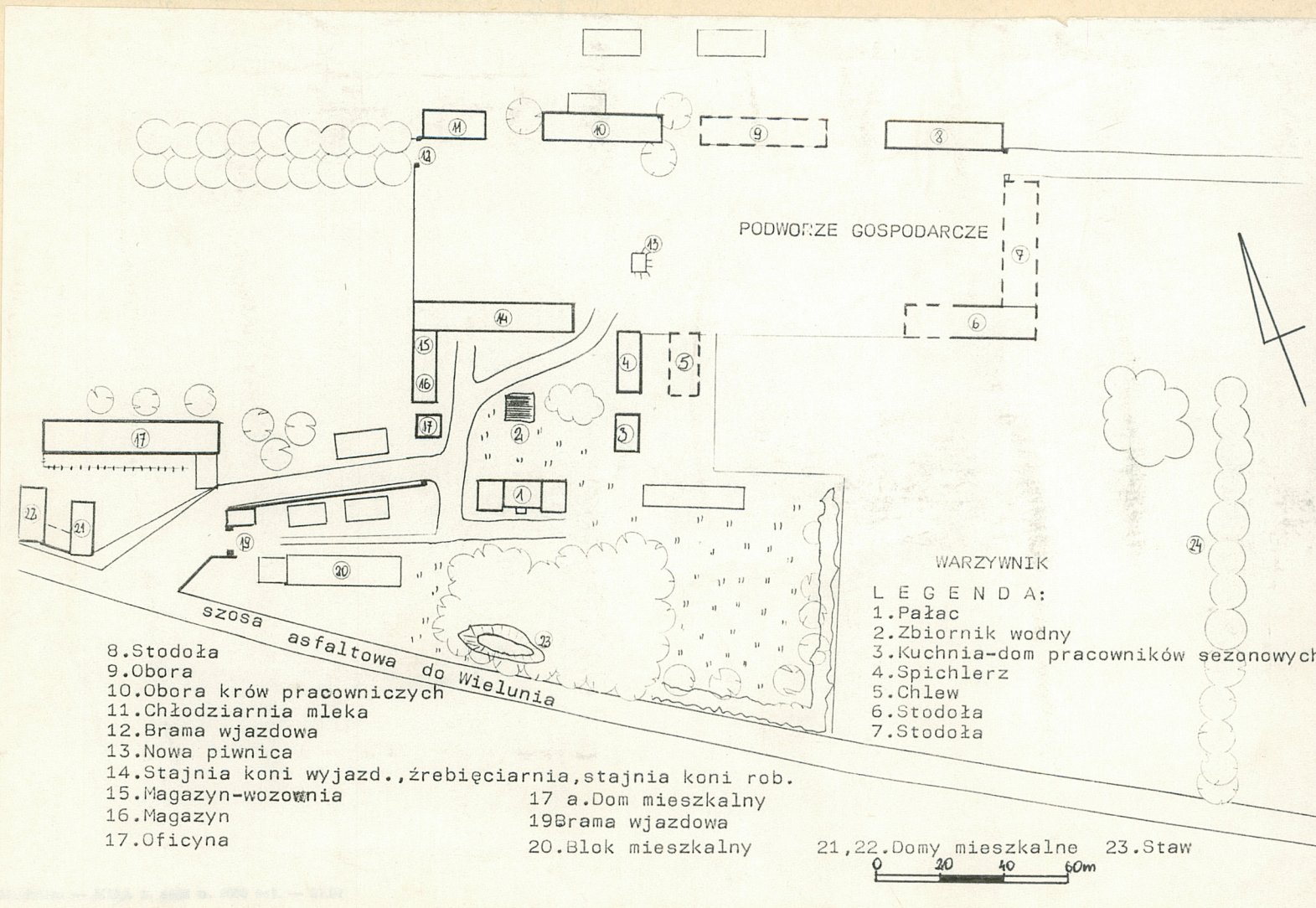
2. Czas powstania

poł. XIX w.
k. XIX w.

3. Miejscowość

R U D A

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

8. Stodoła
9. Obora
10. Obora krów pracowniczych
11. Chłodziarnia mleka
12. Brama wjazdowa
13. Nowa piwnica
14. Stajnia koni wyjazd., żrebięciarnia, stajnia koni rob.
15. Magazyn-wozownia
16. Magazyn
17. Oficyna
17 a. Dom mieszkalny
19 Brama wjazdowa
20. Blok mieszkalny

- WARZYWNIK
LEGENDA:
1. Pałac
2. Zbiornik wodny
3. Kuchnia-dom pracowników sezonowych
4. Spichlerz
5. Chlew
6. Stodoła
7. Stodoła
21, 22. Domy mieszkalne
23. Staw

4. Adres

Ruda
pocz. Duda 98-323

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo sieradzkie

gmina Wieluń pow. WIELUŃ

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Rudense (1249 r)

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

województwo Łódź

powiat Wieluń

8. Właściciel i jego adres

Agencja Rolna Skarbu
Państwa

9. Użytkownik i jego adres

10. Rejestr zabytków

Wartość - 362 z dnia 20.09.1988

Nr data

Najstarsze wzmianki o Rudzie przekazuje Gall Anonim "in consecratione Rudenis ecclesiae". W 1136 Ruda jest ośrodkiem kasztelanii, w 1249 r. - "castrum Rudnes cum suo districtu". Pod koniec XIII wieku traci ona na znaczeniu na rzecz Wielunia kiedy to Henryk Probus przeniósł stolicę kasztelanii z Rudy do Wielunia. Ostatnia wzmianka o "terra Rudensis" pochodzi z 1299 roku. Z tych czasów pochodzą: grodzisko Widoradz z XI/XII wieku i kościół z p. XII w. następnie kilkakrotnie przebudowywany, remontowany. Remont z 1540 i 1594 roku wprowadził cechy renesansowe, natomiast z 1720 roku - barokowe, dalsze w latach 1803-33 i na p. XX wieku zatęrzyły wyraźnie pierwotne jego elementy gotyckie i romańskie. W XVI i XVII wieku jako właściciele Rudy wzmiankowani są Masłowscy a następnie Miastkowscy którzy w 1694 roku przy miejscowym kościele wzniesli kaplicę z grobami rodzinnymi.

od wkładka nr 4.

Ruda położona jest w kierunku południowo-wschodnim od Wielunia, w odległości ok 4 km od jego granic administracyjnych, przy szosie asfaltowej prowadzącej z Wielunia przez Wierzchlas do Działoszyna. Od strony południowo-wschodniej Rudy rozciągają się tereny leśne w kierunku Kamionki. Zespół folwarczny, parkowo-pałacowy zlokalizowany jest po północnej stronie szosy "wieluńskiej". Od strony wschodniej nad całym założeniem góruje romański kościół silnie przebudowany w XV, XVI i XIX wieku. Niewielki cmentarz przykościelny otoczony jest murem ogrodzeniowym który dochodzi do kolonii mieszkalnej folwarku. Teren od kościoła łagodnie opada w kierunku wschodnim. Natomiast od strony północnej założenia rozciąga się płaski teren przecięty torami kolejowymi linii Wieruszów-Częstochowa.

Zespół składa się zasadniczo z trzech członów: czworobocznego dziedzińca gospodarczego, kolonii mieszkalnej i parku z pałacem. Niewielki park krajobrazowy którego ważnym elementem kompozycyjnym był wyschnięty obecnie staw założony jest na planie zbliżonym do czworoboka. Zwarty drzewostan porasta zasadniczo teren między pałacem a krawędzią szosy. Część wschodnią stanowi powierzchnia trawiasta oddzielona od warzywników szpalerem krzywów. Pałac(1) zwrócony jest fasadą w stronę parku. Od strony zachodniej - głównej bramy wjazdowej (19) do przed front pałacu prowadzi trakt dojazdowy. Obecnie jest on zatarty w związku z lokalizacją na terenie przypałacowym budynków mieszkalnych. Przy wjeździe do parku(19) zlokalizowana jest stróżówka stykająca się ze słupami bramy. Od tego obiektu krawędź północną parku wytycza mur ogrodzeniowy przy którym biegnie trakt dojazdowy na podwórze gospodarcze przy oficynie. Od strony północnej pałacu usytuowane jest niewielki prostokątny dziedziniec zabudowany ze wszystkich stron i stykający się z głównym podwórzem gospodarczym folwarku. Ten dziedziniec przypałacowy zorganizowany jest symetrycznie względem osi wychodzącej ze stajni(14) i przecinającej niewielki staw(2)

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, T.VII (1886 r.) s.200
Jacques L.V., Graeve S., Przewodnik po guberni kaliskiej. Warszawa 1912 r.
Wiadomości statystyczne dotyczące dóbr obciążonych pożyczką Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskim. opr. J. Rostworowski, Warszawa 1896 r.
Ciekliński Z., Zabytki ziemi wieluńskiej, Łódź 1961 r.
Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Województwo Łódź i m.Łódź, seria A, T.VII, z.9, W-wa 1971 r.
Rosin R., Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu, Warszawa 1963 r.
Rosin R., Ziemia wieluńska w XII-XVI w., Łódź 1961 r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Oppman A., Złota księga przemysłu fabrycznego, handlu, rolnictwa oraz rękodzieł w Królestwie Polskim, W-wa 1896 r.
Katalog zabytków budownictwa przemysłowego w Polsce. Powiaty Wieluń i Wieruszów-województwo łódzkie. T.IV, z.3

25. Opracował

tekst STANISŁAW MALYSZKO 1993 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Stanisław Małyszko 1993 r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. STANISŁAW MALYSZKO 1993 r.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów M R Szreniawa

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

wkładka nr1,2

1. Miejscowość

RUDA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KARTA ZAŁOŻENIA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd opisu, zdjęcia

na jest stodoła(8) do której przylegała brama wyjazdowa. Dwie dalsze stodoły(6,7) wchodziły w skład zwartej zabudowy narożnika południowo-wschodniego. Zabudowę krawędzi południowej podwórza stanowią budynki wchodzące także w skład zabudowy dziedzińca przypałacowego: stajnie(14) i spichlerz(4). Równiegle do spichlerza usytuowana była chlewnia(5) ustawiona ścianą szczytową na obrzeżu podwórza. Między chlewnią a stodołą(6) ustawione były wiaty i kierat.

Kolonia mieszkalna stanowi najdalej na zachód wysuniętą część założenia dochodzącą do terenu przykościelnego. Od północy zamyka ją wydłużony ośmiorak(17) sąsiadujący od zachodu z polebanią. Od południa poprzedzony jest on powierzchnią trawiastą podwórza zamkniętego od południa dwoma czworakami połączonymi obecnie kamiennym murem będącym pozostałością po niewielkim chlewie.

Materiał: Ściany zewnętrzne murowane z cegły ceramicznej(1,3,4,17,16,15,14,21,22,10,8) częściowo z kamieni polnych(11). Dachy drewniane, dwuspadowe, o małym nachyleniu połaci(17),19,14,4,1, dużym nachyleniu połaci:(22,21,16,15,3,11,10,8), czterospadowy(17). Dach kryte dachówką ceramiczną(3,15,16) papą(17,17a,4,21,22,19), eternitem(11,10,8) Elewacje tynkowane wszystkich obiektów z wyjątkiem(3).

9.

S. MAŁYSZKO 1993 r.

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

MR-Szreniawa

Miejsce przechowywania negatywów:

Wzór ODZ 1978 r.

40.

42.

44.

43.

1. Miejscowość

RUDA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KARTA ZAŁOŻENIA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

od opisu, zdjęcia

następnie pałac i dalej staw wyschnięty otoczony starodrzewiem. Na jego teren prowadzi wjazd od strony zachodniej przy oficynie parterowej(17). Sąsiaduje ona od północy z wozownią-magazynem(15,16) stykającą się prostopadle z budynkiem inwentarskim(14)-stajnią koni wyjazdowych, żrebięciarnią-stajnią koni roboczych. Natomiast od wschodu dziedziniec zamknięty jest dwoma obiektami ustawionymi w tej samej linii zabudowy: spichlerzem(4) i budynkiem kuchni-domu dla pracowników sezonowych(3). Ten obiekt ustawiony jest prawie vis-a-vis oficyny pałacowej(17). Z tymi obiektami z pałacu istnieje połączenie widokowe. Natomiast właściwe podwórze gospodarcze folwarku stanowi najdalej na północ wysuniętą część założenia. Styka się ono z dziedzińcem gospodarczym, przypałacowym od w części południowo-wschodniej-z warzywnikami. Podwórze założone jest na planie wydłużonego prostokąta. Jest o kompozycji geometrycznej, rozproszonej, z pierwotnie zwartą zabudową narożnika południowo-wschodniego. Na teren tego obejścia prowadzą trzy dojazdy: jeden :przy parku, przez dziedziniec przypałacowy, dwa- dalsze bezpośrednio na podwórze od strony wschodniej i zachodniej, przez bramy zlokalizowane w narożnikach północnych. Droga dojazdowa "zachodnia" wysadzana jest po obu stronach starodrzewiem liściastym. Na krawędzi północnej tego obejścia posadowione są budynki inwentarskie: dwie obory-(10) dla krów należących do pracowników folwarku i (9) tzw. krów pańskich. Przy wjeździe zachodnim usytuowany jest budynek mieszczący pierwotnie pomieszczenia do przechowywania mleka, lodu a także buraków(11). W tej samej linii zabudowy co obora(9) posadowio-

S. MAŁYSZKO 1993 r.

Wkładkę założył:

(imię, nazwisko, data)

MR-Szreniawa

Miejsce przechowywania negatywów:

Wzór ODZ 1978 r.

3.

6.

4.

5.

7.

1. Miejscowość

RUDA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KARTA ZAŁOŻENIA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

14.

15.

16.

17.

18.

Wkładkę założył: S. MAŁYSZKO 1993 r.
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Szreniawa

Wzór ODZ 1978 r.

49.

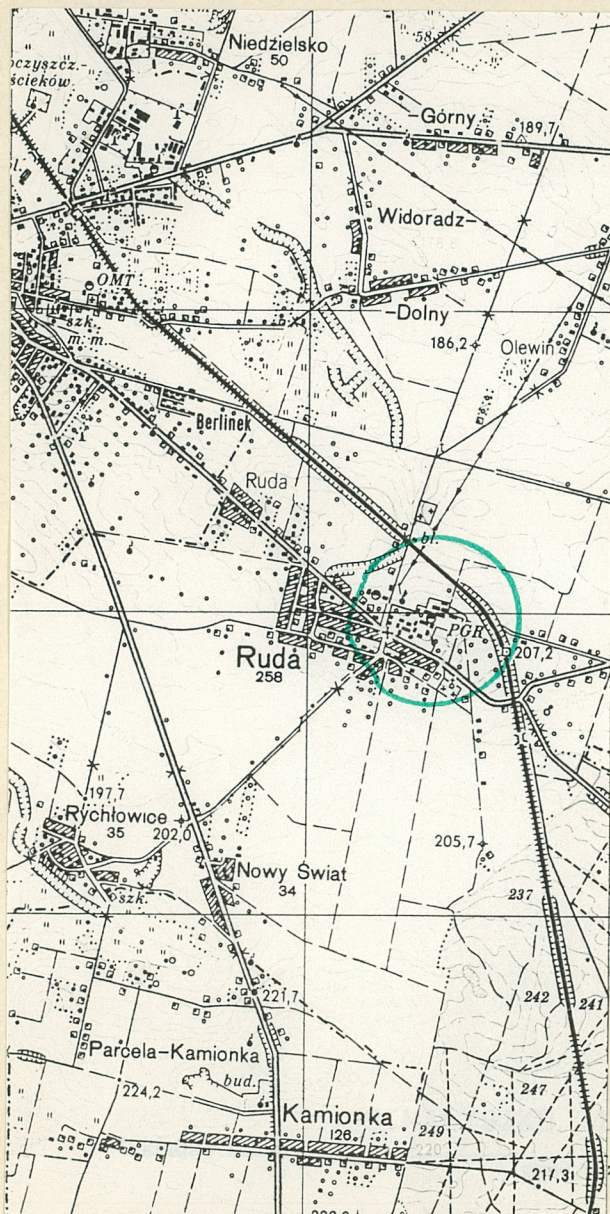

20.

SPIS ZDJEĆ:

1. Widok na główny wjazd do parku
2. Kolonia mieszkalna-w głębi kościół
3. Widok na stodołę od strony parku
4. Oficyna, w głębi stajnia-wozownia
5. Krawędź parku przy drodze do Wielunia
6. Wnętrze podwórze przypałacowego, w głębi spichlerz
7. Północna krawędź zabudowy podwórze
8. Pałac-elewacja północna
9. Park-w głębi fasada pałacu
10. Widok na pałac i park od strony oficyny
11. Widok na dojazd do dziedzińca przypałacowego i mur ogrodzeniowy
12. Fasada pałacu
13. Wnętrze parku-widok ogólny
14. Widok na tzw. lamus przy pałacu
15. Widok na spichlerz-fasada
16. Dziedziniec przypałacowy-widok na dojazd od strony szosy
17. Kolonia mieszkalna-w głębi kościół
18. Kolonia mieszkalna-w głębi plebania
19. Podwórze gospodarcze-widok z aleji dojazdowej, kasztanowej
20. Kolonia mieszkalna-ośmiorak-fasada

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
R U D A	KARTA ZAŁOŻENIA ZESPOŁU	cd-historia

Powstanie obecnie zachowanego zespołu należy wiązać z rodziną Taczanowskich, właścicieli Rudy i okolicznych dóbr. W 1827 roku Ruda liczyła 34 dymów i 268 mieszkańców. Najstarszymi obiektami w zespole jest pałac wzniesiony w 1851 roku (według daty umieszczonej na frontowej elewacji) i sąsiednia oficyna pobudowana w 1855 roku. Z tego czasu pochodzą zapewne starsze drzewa w niewielkim przypałacowym parku. W 1871 roku dobra Ruda składały się z folwarków: Taczanów, Emanuelin, Folwark Ruda obejmował: 568 mórg guntów ornych, 44-łąk, 35-pastwisk, 535-lasu, 23-mórg zarośli. Stosowano wówczas płodozmian 15-polowy. W zespole było 25 budynków murowanych i 4 drewniane. W dobrach Ruda był browar i gorzelnia (1871 r.), wiatrak, piec wapienny. Znajdowały się także pokłady wapienia i torfu. Większość budynków gospodarczych i mieszkalnych została wzniesiona w IV ćw. XIX wieku. W 1912 roku majątek należał do Gustawa Taczanowskiego. Jego wartość szacunkowa wg. Towarzystwa Kredytowego Ziemiańskiego wynosiła 145256 rubli o obciążenie kredytowe-72600 rubli. W 1930 roku jako właściciel Rudy nadal wzmiankowany jest Gustaw Taczanowski. Folwark wówczas obejmował 657 ha ziemi. W okresie międzywojennym posadzono zapewne część drzew w parku a także szpaler przy wschodniej części założenia.

993 r.

(nazwisko, data)

Szreniawa

Miejsce przechowywania negatywów:

Wzór ODZ 1978 r.